

Wstępne obserwacje dotyczące biologii zapylania wykazały, że kwiaty odwiedzane są obficie przez pszczołę miodną (*Apis mellifera* L.), różne gatunki trzmieli (*Bombus*) oraz kilka gatunków muchówek (*Diptera*), które przenoszą pyłek *P. caeruleum* (Zych niepubl.). Badanie jakości nasion wykazało, że są one w pełni żywotne. Pewna liczba siewek uzyskanych z nasion z opisywanego stanowiska została zdeponowana w Ogrodzie Botanicznym UW jako początek kolekcji *ex situ*.

Wydaje się, że ze względu na wyjątkowo dużą liczbę osobników w populacji oraz występowanie innych gatunków chronionych należałoby rozważyć objęcie opisywanego obszaru ochroną prawną.

Podziękowania. Dziękujemy Izie Łapińskiej-Zych i Andrzejowi Jakubcowi za pomoc w trakcie badań terenowych oraz Anecie Wojewódzkiej za wykonanie mapy stanowiska.

Summary. A new, abundant locality of *Polemonium caeruleum* (Polemoniaceae) in the Mazovia region (NE Poland). *Polemonium caeruleum* L. is a rare and endangered vascular plant in Poland. A new locality of the species was found in 2001 in NE Mazovia (Fig. 1), in vicinity of the village Kleczkowo, Ostrołęka district, on wet meadows by the Ruż river (21°51,8'E/53°02,9'N). The main population covers the area of approx. 3 ha and it is constituted of several thousand flowering and fruiting plants.

LITERATURA

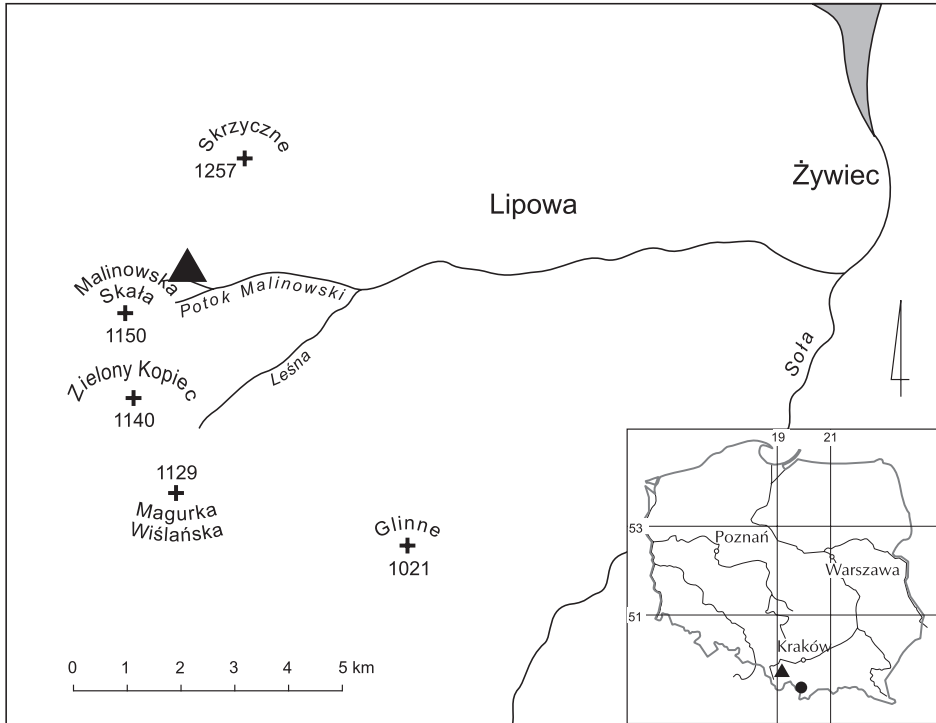
- PIĘKOŚ-MIRKOWA H. & MIREK Z. 2003. Atlas roślin chronionych. ss. 584. Multico, Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
- RUTKOWSKI L. 2001. *Polemonium caeruleum* L. – W: R. KAŻMIERCZAKOWA & K. ZARZYCKI (red.), Polska czerwona księga roślin, ss. 310–311. Instytut Botaniki im. W. Szafera i Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk, Kraków.
- ŚRODOŃ A. 1973. *Polemonium caeruleum* L. – rozmieszczenie współczesne oraz występowanie w plejstocenie Polski. – *Fragm. Flor. Geobot.* **19**(1): 9–21.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. ss. 716. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- MARCIN ZYCH i HANNA WERBLAN-JAKUBIEC, *Ogród Botaniczny Uniwersytetu Warszawskiego, Al. Ujazdowskie 4, PL-00-478 Warszawa, Polska.*

Przyjęto do druku: 26.04.2004 r.

Nowe stanowisko *Laserpitium archangelica* (Apiaceae) w Polsce

Laserpitium archangelica Wulfen. jest gatunkiem górskim, który osiąga w Polsce północną granicę zasięgu obejmującego środkową i południowo-zachodnią Europę, od Jesioników i Karpat po Półwysep Bałkański (DOSTAŁ 1989).

Na terenie Beskidu Śląskiego (Karpaty Zachodnie), w sierpniu 2003 r., odnaleziono nowe stanowisko *Laserpitium archangelica*. W Polsce jedyne wcześniej znane stanowiska tego krytycznie zagrożonego gatunku zlokalizowane są na północnym stoku Babiej Góry (PARUSEL 2001).

Ryc. 1. Nowe stanowisko *Laserpitium archangelica* Wulfen w Beskidzie Śląskim. ● – istniejące stanowisko; ▲ – nowe stanowisko.

Fig. 1. New station of *Laserpitium archangelica* Wulfen in the Beskid Śląski Mts. ● – exist station; ▲ – new station.

Nowe stanowisko znajduje się w obrębie Parku Krajobrazowego Beskidu Śląskiego, zlokalizowane jest na wschodnim stoku Malinowskiej Skały, na wysokości 970 m n.p.m., w gminie Lipowa, powiatu żywieckiego, w województwie śląskim (kwadrat ATPOL DG 43) (Ryc 1.). *Laserpitium archangelica* zaobserwowano w dolnych partiach rozległego osuwiska łupkowego, w sąsiedztwie źródłiskowego odcinka Potoku Malinowskiego, gdzie rosło 8 okazów kwitnących i kilkadziesiąt okazów płonnych.

Na Babiej Górze *Laserpitium archangelica* występuje w strefie górnej granicy lasu, na wysokości 1280–1400 m n.p.m., w zaroślach kosodrzewiny *Pinetum mugo carpaticum*, w laskach jarzębinowych *Athyrio-Sorbetum*, zaroślach poręczki skalnej *Oxalido-Ribetum* oraz w zespołach ziołoroślowych z *Adenostyletum alliariae* i *Athyrietum alpestris* (PARUSEL 1991). Natomiast w Beskidzie Śląskim gatunek ten występuje w kompleksie dolnoregłowego boru jodłowo świerkowego *Abieti-Piceetum montanum*, w zbiorowiskach ziołoroślowych reprezentowanych przez zespół *Arunco-Doronictum austriaci* porastający osuwisko oraz zespół *Petasitetum albi* wykształcający się w sąsiedztwie koryta Potoku Malinowskiego.

W zbiorowiskach z udziałem *Laserpitium archangelica* wykonano 27.08.2003 r. dwa zdjęcia fitosocjologiczne metodą BRAUN-BLANQUETA (1964):

Zdj. 1. *Arunco-Doronicetum austriaci*, pow. 50 m², eksp. NW, nachylenie 45°, pokrycie warstwy c – 90%, pokrycie warstwy d – 10%. C: *Aruncus sylvestris* (4.4), *Impatiens noli-tangere* (2.2), ***Laserpitium archangelica*** (2.2), *Rosa pendulina* (2.2), *Circaea alpina* (1.2), *Dryopteris filix-mas* (1.2), *Ranunculus platanifolius* (1.2), *Rubus idaeus* (1.2), *Senecio ovatus* (1.2), *Athyrium filix-femina* (+.2), *Gentiana asclepiadea* (+.2), *Geranium robertianum* (+.2), *Polystichum aculeatum* (+.2), *Urtica dioica* (+.2), *Valeriana tripteris* (+.2), *Digitalis grandiflora* (+), *Epilobium montanum* (+), *Petasites albus* (+), *Stellaria nemorum* (+), *Thalictrum aquilegifolium* (+). D: *Dichodontium pellucidum* (1.2), *Pellia epiphylla* (1.2), *Atrichum undulatum* (+.2), *Calypogeia azurea* (+.2), *Fissidens taxifolius* (+.2) *Plagiochila porelloides* (+.2), *Plagiothecium cavifolium* (+.2), *Rhizomnium punctatum* (+.2).

Zdj. 2. *Petasitetum albi*, pow. 20 m², eksp. SE, nachylenie 40°, pokrycie warstwy c – 90%, pokrycie warstwy d – 10%. C: *Petasites albus* (5.5), *Impatiens noli-tangere* (2.3), *Stellaria nemorum* (2.2), *Calamagrostis arundinacea* (1.2), ***Laserpitium archangelica*** (1.2), *Senecio ovatus* (1.2), *Dryopteris filix-mas* (+.2), *Epilobium montanum* (+), *Cardamine amara* (+), *Myosotis palustris* (+), *Rumex obtusifolius* (+). D: *Dichodontium pellucidum* (2.2), *Brachythecium rivulare* (+.2), *Chiloscyphus pallescens* (+.2), *Pellia* sp. (+.2), *Rhizomnium punctatum* (+.2), *Scapania nemorea* (+.2).

Stanowisko *Laserpitium archangelica* w Beskidzie Śląskim zlokalizowane jest z dala od dróg leśnych i szlaków turystycznych. Odslonięte partie stale czynnego osuwiska, nie porośnięte roślinnością, stanowią istotny element gwarantujący naturalne odnowienie tego gatunku, który ginie po wydaniu nasion. Wydaje się, że stanowisko to nie jest zagrożone, jednak ze względu na jego wyjątkowy charakter i istotne znaczenie dla nauki proponuje się objąć je ochroną w formie użytku ekologicznego o nazwie „Źródliko Potoku Malinowskiego”.

Podziękowania. Serdecznie dziękuję Pani Magister Marii Palowskiej za pomoc w przygotowaniu ryciny oraz Doktorowi Adamowi Steblowi za oznaczenie mszaków.

Summary. New locality of *Laserpitium archangelica* (Apiaceae) in Poland. *Laserpitium archangelica* Wulfen is a very rare species in Poland. It is classified to the group of the critically endangered taxa (CR). In year 2003, a new locality of *L. archangelica* was found in Beskid Śląski Mts (Western Carpathians) – ATPOL grid square DG 43 (Fig. 1).

LITERATURA

- BRAUN-BLANQUET J. 1964. Pflanzensozologie. Grundzuge der Vegetationskunde. ss. 865. Springer, Wien – New York.
- DOSTÁL J. 1989. Nová květena ČSSR. 1. ss. 758 + viii. Academia, Praha.
- PARUSEL J. B. 1991. Poznajemy świat roślin Babiogórskiego Parku Narodowego (1). Okrzym jeleni (*Laserpitium archangelica*). – Pod Diablakiem 2(3–4): 4.
- PARUSEL J. B. 2001 *Laserpitium archangelica* Wulfen. – W: R. KAŻMIERCZAKOWA & K. ZARZYCKI (red.), Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe, ss. 279–281. Instytut Botaniki im. W. Szafera i Instytut Ochrony Przyrody, Polska Akademia Nauk, Kraków.

ZBIGNIEW WILCZEK, *Katedra Geobotaniki i Ochrony Przyrody, Uniwersytet Śląski, ul. Jagiellońska 28, PL-40-032 Katowice, Polska; e-mail: wilczek@us.edu.pl*

Przyjęto do druku: 20.05.2004 r.